

Ročník I. * Sošit 1.

Školská **K**nižnica.

Vydáva Karol Salva.

ROZPRAVKY —
BÁJKY —
VERŠÍKY —
HRY —
HÁDANKY —
PRE ŠKOLSKÚ
MLÁDEŽ —

VÝSTRAHY
PRE DETI.

NAPÍŠAL —
BOROVHÁJSKY.

RUŽOMBEROK.
TLAČOU A NAKLADOM KARLA SALVU.
1901.

 Zasiela sa franko najmenej v 30 výtiskoch. Sčítovanie
koncom každého mesiaca.

Školy dostanú 20% nádavok.

Cena sošitu 2 naliere.

Stanočiar I.

Čís. prílohy P 28978

Čís. inv. č. 6238/1

REVIZIA
1965

Knižnica Štátneho pedagogického
ústavu v Bratislave.

I.

O tom, ako Jožka postrieľali.

REVIZIA
1976

Keď po sviatku Nového roku prvý raz prišli deti do školy, usmievavou tvárou obrátil sa k nim pán učiteľ opytujúc sa: »No, deti moje, či ste dobre sviatkovali?« Deti tiež s úsmevom odpovedaly: »Dobre, pán učiteľ.«

»Ba či ste všetky tu?«

»Zínka Mrázka neprišla; má zapálenie pľúc«, odpovedaly deti.

»Hm, to je smutné«, odpovedal pán učiteľ, »len či je to nie následok prestydnutia. Veď som vám povedal, aby ste cez sviatočné prázdniny v tomto zimnom čase veľmi nebehaly. A čo si ty taký poviazaný, Jožko?«

»Karas mi strelil do oka.«

»Ach, ba ešte to! Čímže ti strelil? Ako sa to stalo?«

»Polesných chlapec dostal na Vianoce do daru takú flintičku, z ktorej vystrelí taký kolček; keď sa spruha spustí, nuž mi z tej Karas strelil do oka.«

»Nešťastník, čo si to porobil?« povedal pán učiteľ, prísne pozrúc na Karasa. »Ale mňi vraj najprv ukáž to oko.«

Jožko odviazal oko a pán učiteľ obzeral. »No, chvála Bohu, oko je celé, ale pod samým ním je hodne čierne.

„Výstrahy pre deti“.

Hľa! ako málo chýbalo, že mu oko neprestrelil a tak by bol Jožko nešťastným lazárom, slepým na jedno oko. Deti moje, ja vám voľačo poviem. Ja by som nikdy nekupoval deťom také nebezpečné hračky. Kto už ale takú hračku má, nechže nerobí s ňou pletky tam, kde sú deti a iní ľudia, ale nech sa zabáva s ňou o samote. No a keď je už takáto flintička nebezpečná, čože povieme o naozajstnej flinte? Koľko detí, ba i dospelých ľudí už do smrti postrieliť, takí neopatrníci a samopašníci. Aj o takom hroznom prípade budem vám rozprávať, ako si jedon brat zastrelil svoju sestričku. Ale o tom druhý raz. Darmo je potom už vraveť: »veď som ja nechcel.« Všetak aj ty, Karas, tak povieš, a viem, že veľmi ľutuješ Jožka. To dobre robíš, že ho ľutuješ, ale tým sa ešte celkom vec nenapraví. A túto ľútosť máš nielen cítiť ale i vysloviť Jožkovi. Chudák Jožko, ty máš veru mrcha pamiatku zo sviatkov. No, ale sa poteš, aspoň že sa horšie nestalo.«

II.

O zastrelenej sestričke.

Druhý raz tedy rozprával pán učiteľ deťom, čo im bol slúbil.

Bol jeden pán, ktorý rád chodieval na pľovačku. Bol veľmi bohatý a tak si držal aj viacej poľovníkov (jágrov), a on im držal aj flinty, ktoré všetky v osobitnej izbičke na stene visievaly. Tam boly aj pištole a iná zbroj. Táto izbička bývala vždy zamknutá a nepustili ta ani deti, ani nikoho, kto nevedel so zbrojou zaobchodiť. Pánovmu synkovi Tomášovi to ale nedalo pokoja. On často nakukával, keď tam niekto dvere otvoril. Raz sa stalo, že

otca nebolo doma a nešťastnou náhodou zabudli na tej izbičke dvere zamknúť. Zbadal to Tomáš a ihneď vošiel dnu a zavolať aj svoju sestričku Pavlíčku. Tá sa z prvu bála vojsť, pripomínajúc mu, že je tam deťom zakázané. Ale potom sa len — bohužiaľ — dala nahovoriť, lebo bola tiež zvedavá. Tomáš sa vystatoval: »Keď ja budem veľký, tiež budem strieľať, a hneď zastrelím zajaca i dvoch.«

»Hej, zastrelíš ty! čo by si ty zastrelil! ty sa budeš báť flintu do ruky chytiť«, odpovedala Pavlíčka.

Tomáš akoby na cti urazený, že Pavlíčka tak málo o ňom drží, riekol: »Ej, veru sa ja nebudem báť, ani teraz sa nebojím«, a chtiac to skutkom dokázať, sosňal jednu flintu, nevediac, že je nabitá a mieril na Pavlíčku: »Hop! idem ťa vraj zastreliť«, tá sa chudiatko kryla a tvár si rukami zakrývala, chtiac výst' von. Toto ešte posmelilo samopašného chlapca, tak že sa opovážil aj kohútik na flintu nahať. Kohútik sa spustil a Pavlíčka nevyšla viac z izby živá; váľala sa v krvi po zemi — zastrelil ju nešťastník. V zúfalstve utiekol na druhú dedinu ku rodine.

»Čo si taký zplašený?« opýtali sa ho tam.

»Nič!« odpovedal on, luhal.

»Nie nič, musel si voľačo porobiť«, povedali mu. Keď ešte ani na ďalšie otázky nedával odpovede, krútili hlavou a nechali ho tak.

Ktože môže opísať tú hrôzu, keď si rodičia našli svoju Pavlíčku zastrelenú a flintu na prostried izbe. Bolo tam kriku a plaču! Celá dedina sa sbehla, každé plakalo. Ako sa to stalo, nevedel teraz ešte nik. Kľúč zo dverí bol poprataný, ktorý vytiahli bez zamknutia. Toľko zvedeli, žalostiac nad takou neopatrnosťou. Otec a matka pre žalosť ani nepremýšľali o tom, jako sa to mohlo stať. Len po chvíli vzpomätal sa otec a opýtal sa, kde je Tomáš? Hľadali ho, volali, kričali na všetky strany, ale Tomáša nebolo.

4

»Há! to iste ten svevolný chlapčisko porobil. Teraz už, či je tak lebo tak, hľadajte ho«, riekol otec.

Medzitým tam na druhej dedine, keď Tomáš nič do úst nechcel vziať, znovu sa tomu divili, a keď doňho dorážali, aby povedal, čo sa stalo,tedy zase len nič nechcel vyjaviť, ale už teraz začal veľmi plakať.

»Už vidím, že je toto dačosi nie dobre«, riekol pán, »ty musíš ísť so mnou k rodičom.« Chlapec sa zdráhal; keď ho tiahali na voz, hodil sa im o zem, hrozne plačúc a kričiac »nejdem, nejdem!« Ale zodvihli ho a násilne na voz posadili.

Prijdúc ta, chcel Tomáš zase uskočiť, lebo pred rodičov predstúpiť, to mu bolo čosi hrozného.

Pána z druhej dediny prijali rodičia s boľným výkrikom a povedali o nešťastnom prípade. Ponevác Tomáš s krikom chcel uskočiť, hneď všetci poznali, že je on príčina smrti.

»Ja som hneď vedel, že chlapec musel dačo zlého pokonať«, riekol priateľ z druhej dediny, »ale žeby ten chlapec toto bol porobil, na to som ani z ďaleka nemyslel.«

Zaplakal boľastne i tento pán, keď mu Pavlíčku ukázali. »Moje dieťa drahé, nevinné! Plačem s vami, priatelia moji, ale len to vás prosím, aby ste si nezúfali.«

Otec by bol v hneve zle porobil s Tomášom, ale priateľ otcov vzal toho nešťastníka pod ochranu, aby vraj z jedného nešťastia nebolo dvoje.

Smutný, presmutný bol to pohrab, keď Pavlíčku pochovávali. Pán farár k ulaveniu boľastí rodičovských pripomínal, že je duch tej nevinnej, Bohu i ľuďom milej dcérečky v lone Božom.

Tomáša pojal priateľsky pán zase so sebou, tým viac, že otec povedal, aby ho odpratali z jeho očí, lebo že čo raz naň pozre, tým väčšmi sa rozžiali. Tomáš to nechcel urobiť, to sa samo sebou rozumie; ale jeho vinou bola

trestuhodná samopašnosť. Po pár týždňoch konečne prišiel domov a na kolenách klačiac, prosil rodičov za odpustenie, a tí, keď mu výčitku jeho rozpustilosti urobili a prísne ho napomenuli, aby každú rozpustilosť zanechal, prijali ho konečne na milosť. Čože aj mali robiť, veď i on bol ich dieťaťom. A Tomáš vždy plakával, keď si na sestričku svoju pomyslel; ostatne ale od tých čias zanechal všetky rozpustilosti.

Pán učiteľ dokončil túto smutnú rozprávku s naučením: »Vidíte, deti, čo svevoľa a samopašnosť narobiť môže.« Deti odpovedaly hlbokým povzdychom, dlho ticho pozerajúc na pána učiteľa.

III.

O tom chlapcovi, čo v strachu volal »vau-vau-vau!«

Druhý raz zase povedal pán učiteľ: »Deti moje, teraz vám budem rozprávať také, z čoho poznáte, že si nerozumný trebasakou vecou uškodiť môže, keď s ňou pletky robí.

Malý chlapček Lacko, ktorý ešte do školy nechodí, dostal na Vianoce do daru drevené, maľované kostky (kocky), z ktorých sa dajú poskladať rozličné obrázky; ak ich ale zle poskladá, tak nebude z toho žiaden obrázok. To je o mnoho lepšia zábavka, ako flintička, lebo toto nenie nebezpečné a tou zábavkou cvičí sa myseľ. Týmto sa pekne zabával Lacko za pár večerov; tak sa v tom skladaní vycvičil, že hneď bol obrázok naskladaný. Dalo sa šesť rozličných obrázkov naskladať. Lacko mal brata Mateja, ktorý už prvý rok do školy chodil. Rozumie sa, že i Matej skladal.

Ale hľa! Matej dokázal aj to, že i tá najnevinnejšia

vec v rukách nepozorníka obrátiť sa môže na nešťastie. V nerozumnosti a sivevoli svojej čo vám neurobil! Vopchal si jednu kosťku do úst. Ja len neviem, ako ju mohol dnu vtrepaf; musel veru strašne ústa otvoriť. Lebo čo sa stalo? Chcel kosťku z úst von dostať, ale to nešlo; proboval, ako vládol, ústa otvoriť, i len nič, nie a nie! Teraz sa už nalakal. Nebolo tam nikoho. Iba keď príbehne do kuchyne ku mame, zavýjajúc hrozným hlasom »vau-vau-vau!«, lebo pre kosťku nemôhol žiadneho srozumiteľného slova vyriečiť.

»Ludia, ratujte, čože je toto?« zkríkla matka, ktorá dobre že tam z ňoh nepadla od ľaku. Pozre Matejovi do úst, — tu kosťka! »Ach, bodajže fa i s chlapčiskom — otvor chytro ústa — ešte lepšie!« Ale ten len »vau-vau-vau!« Chcel bezpochyby povedať, že už nemôže väčšmi otvoriť. Po mnohých pokusoch podarilo sa matke konečne tú kosťku nejako vytrhnúť; ináče by boli museli po pána doktora pošlať. Brázdičky, ktoré Matej na kosťke zubami vyrýl, keď mu ju mama pomedzi ne tiahala, svedčily o tom, že to veru nebol žiaden žart. Potom ešte dostal Matej materský »obúchnáť«, ktorý — pravda — nebolí tak, ako od otca, čo on ale s vďačnosťou prijal, rád súc len, že ho mama oslobodila.

Hľa, deti, ako je to, keď sa robia nerozvažné pletky; keď sa koná s vecmi také, na čo ony nie sú. Kosťky sú na skladanie, nie na kladenie do úst. Ktoré veci len smieme do úst klásť?

Deti odpovedaly: »Malé, čo ich ľahko môžeme vybrať.«

A myslíte, že je to už pekné a slušné?

Deti trochu zahanbené odpovedaly, že nie.

A potom vám poviem ešte, že i malá vec v ústach môže byť nebezpečnou. Už sa koľko ráz stalo, že ševkyne, vezmúc medzi gamby špendlík, prehlty ho nechtiac, so slinami. Chcete si narobiť toho strachu, že sa vám ten

špendlík niekde vo vnútornostiach zapichne a vám smrť zapríčiniť môže? Jeden vojak umrel od toho, že kústik slamky s chlebom preglgnul. A ja som znal jedno dievča, ktoré prehltnulo dosť veľký a hrubý peniaz, štvorkrajciarník; ale také peniaze už teraz nie sú v obehu.

»Ja mám taký peniaz doma, čo sú na ňom 4«, riekol žiak Petrik.

»No ukáž ho potom spolužiakom«, riekol pán učiteľ, a pokračoval. »Ten peniaz ostal potom v tom dievčati hádam navždy, a kto vie, ako jej to mohlo škodiť na zdraví. Čože tedy len máme klásť do úst?«

»Nič!« odpovedaly deti.

»Ej, ba!« povedal pán učiteľ usmievavo.

»Chlieb!« odpovedaly deti rozveselené.

»A iné nie?«

»Aj koláče.«

»Povedzte jedným slovom alebo dvoma, čo všetko.«

»Jedlo a nápoj.«

»Tak sa to má povedať.«

Pri tejto príležitosti pripomeniem vám i to, že daktoré, zvlášte malé deti majú ten zlý zvyk hrach, fizoľu a iné veci do nosa si pchať a zatisnú si to ďakedy tak ďaleko, že im to iba sám pán doktor nástrojom (instrumentom) svojim vybrať môže. Dajte pozor na svojich malých bratčiekov a sestričky, ak by si dačo takého do nosa pchať chceli.

Bájky. *)

I.

Lev a zvieratá.

Keď sa všetky zvieratá
 u lva poschádzaly,
 o najlepšej vlastnosti
 zvierat sa hádaly.
 Slon rozumnosť schvaľoval,
 tygris hroznú smelosť
 a velblúd vytrvalosť,
 kôň postavy hrdosť,
 vlk úsilnú lúpežnosť,
 medveď údov mocnosť,
 líška podvod, falošnosť,
 včela v práci pilnosť,
 srna milú podobu,
 jeleň pekné rohy
 a opica spôsobnosť,
 zajac rýchle nohy,
 pes vernosť a ovečka
 krotkú prirodzenosť,
 mačka svoju čistosť,
 osol trpelivosť.
 Keď rozsudok od leva
 zvieratá žiadaly,
 riekol, že je najlepší
 ten, čo sa nechváli.

*) Bájka je smyslená poviedka o zvieratoch a iných veciach, ktoré sa predstavujú, ako čo by sa shováraly a konaly podľa svojej prirodzenosti. Bájka skrýva v sebe podobnosť o ľuďoch, a to s mravným naučením.

V knižtlačiarňi
K. Salvu v Ružomberku

možno dostať nasledujúce knihy:

Vinšovník

Štvrté vydanie. Napísal A.
P. Záturecký. Cena 50 hal.

Krásne veršiky s obraz-
Cena 10 hal.

Nezábudky II.

S peknými barvistými ob-
rázkami. Napísal Cebrat-
ský. Cena 1 kor.

Rozprávky

pre deti. Napísal Priateľ
mládeže. Cena 60 hal.

Rečňovanky

sväzok I. 30 hal.
II. 30 hal.

Zo sveta malých

Krásne rozprávky pre 10-
až 12-ročnú mládež. Cena
80 hal.

Obrazy z prírody

5 sošitov po 10 hal.

Priateľ dietok

I. roč. 60 hal.
II. roč. 60 hal.

Spevníček

dvojhlasných slovenských
o piesní.

Napísal a vydal Karol Ruppeltdt, ev. učiteľ, správca škôl
a riaditeľ speváckeho spolku »Tatran« v Lipt. Sv. Mikuláši,
Ružomberok. Tlačou a nákladom Karola Salvu. Cena 60 hal.

60 dvojhlasných piesní!

Knížnica štátneho pedagogického ústav
v Bratislave

P 8.948 ✓